COLUMN
MAXIM FEBRUARI

Leuk is het probleem niet

Het is allemaal het gevolg van een misverstand. Deze zomer at ik op een terras aan het water toen een zeilboot voorbij kwam. „Een tweemaster", zei een geer beschaafde vrouw aan een belendend tafeltje. Om eraan toe te voegen: „Kitsch."

Later bleek natuurlijk dat ze „kits" had gezegd. Kennelijk was de zeilboot kits getuigd, met een bezaan aangeslagen aan de achterste mast, en misschien nog een gaffeltopzeil ook, daar wil ik afwezen. Maar omdat ik door mijn gebrek aan wereldkennis „kitsch" had verstaan, bleef ik de maanden daarna vol bewondering voor mensen die zo deftig zijn dat ze kunnen neerkijken op een tweemaster.

Het begrip 'kitsch' liet me niet meer los. Ik begon het zelf ook te gebruiken. Toen ik zojuist de nieuwe film *Amour* zag van Michael Haneke, een film die in Cannes werd bekroond met de Gouden Palm, ja, toen was ik naar behoren onder de indruk van de acteursprestaties en de kunstzinnige inzet van de eerbiedwaardige regisseur. Maar tegelijk dacht ik: is deze film in zijn gehoorzaamheid aan alle artistieke conventies van de arthousefilm niet eigenlijk ook verschrikkelijk kitsch?

De serieuze filmrecensenten die ik erop nasloeg, vonden van niet. Met zijn portret van een bejaard echtpaar schetst Haneke weliswaar een 'zeer herkenbaar' beeld van aftakeling, prees de één, maar de serieuze regisseur benadert het verschijnsel van de liefde natuurlijk niet in 'clichématige Hollywoodtermen', loofde de ander. De film, zei een Vlaamse site, laat juist zien 'dat een verbintenis tussen twee personen die van elkaar houden een constante uitdaging is'. Een observatie die kennelijk stukken origineler werd geacht dan een Hollywoodcliché. De deftigste criticus hadden zelfs tere herinneringen aan de vertoning in Cannes. 'De hele zaal zat te huilen.'

De dagen daarna bleef ik geïnteresseerd in het verschil tussen een cliché en een Hollywoodcliché. Zou het soms minder authentiek zijn als de zaal zit te huilen bij de ene film dan bij de andere film? Zijn de tranen in de ene zaal misschien echter dan in de andere? In mijn boekenkast vond ik, zo erudiet ben ik wel, een boek over kitsch. Daarin schreef een scenarioschrijver dat die vraag lastig valt te beantwoorden. "Tranen zijn tranen.' Veel verder kwam ik met dat huilen dus niet.

Is een cliché uit Hollywood erger dan een gewoon cliché?

Maar er was me toch iets niet bevallen aan de achtenswaardige film. Iets kitscherigs. En dat ik vervolgens dagen op dat onbehagen bleef kauwen, kwam doordat overal geluiden opdoken over smaakbederf, kitsch en het verval van onze cultuur. In *Die Zeit* schreef een Duitse kunstcriticus bedenkelijk dat kitsch – vroeger een scheldwoord – nu de musea is binnengedrongen. Daarmee bedoelde hij dan werk dat glimt, behaagt en vermaakt. Vroeger behoorde zoiets tot 'het kwaad in het waardesysteem van de kunst', zoals de schrijver Hermann Broch het ooit noemde. Nu wordt het geestdriftig binnengehaald.

In Nederland schreef Abram de Swaan op gelijke toon dat in de wereld van de kunst verheffing is verdrongen door verstrooiing. 'De meeste mensen kijken of lezen of luisteren meestentijds niet omdat ze iets willen leren, of desnoods willen afleren, omdat ze zich in iets willen verdiepen of naar iets hogers streven, maar omdat ze zich willen vermaken. Ze willen nu meteen en moeiteloos iets leuks meemaken.'

In beide gevallen werd hier de aanval ingezet op vermaak. Op dat wat leuk is en behaagt. En eerlijk gezegd kwam ik daar ook niet veel verder mee. Ten eerste omdat ik dol ben op alles wat leuk is en behaagt; ten tweede omdat het niet verklaarde wat ik zo bezwaarlijk vond aan een diep serieuze, weinig glimmende film die duidelijk niet de bedoeling had leuk te zijn.

Was ik misschien zelf ten prooi gevallen aan smaakbederf? Ik las, deed mijn best, verdiepte me, streefde naar het hogere en las godbetert zelfs een interview van Ian McEwan met Milan Kundera, waarin ze Ortega y Gasset citeerden – 'in esthetisch opzicht zijn tranen en lachen allebei onecht' – om erachter te komen wat me stoorde in de film. Kitsch, las ik, is zelffascinatie. Kitsch is het tegenovergestelde van onschuld. Kitsch is herhaling. Kitsch, zei ik hardop tegen mezelf, is het volkomen gebrek aan raarheid.

Politiek is kitsch, zei Kundera, omdat politici zeggen wat mensen willen horen. Kitsch is bevestiging, zei ik. 'Wat een geniale schrijver!', zegt de lezer. 'Hij zegt precies wat ik ook altijd zeg.' En ergens in dat mechanisme zat ook het kitscherige van de brave film die ik had gezien: in het samenvallen van verwachting en vervulling. In het kritiekloos gebruik van een geaccepteerde en hooggeachte stijl.

Nee, verstrooien en vermaken zijn volgens mij het probleem van onze cultuur niet. De film *Les intouchables* – ook Franstalig, ook over iemand in een rolstoel – is ontegenzeggelijk leuk. Maar juist door de onbekommerde vrolijkheid ervan ontsnapt het verhaal aan de kitsch. Ofschoon sommige bezoekers dan wel weer zo hoog verheven zijn dat ze zelfs op die film kunnen neerkijken. Zo schatte ene Cédric tijdens een discussie de kansen op een Oscarnominatie laag in: *It's way too light despite the wheelchair shit*. Maar goed, dat is de echte deftigheid.

Maxim Februari is filosoof en schrijver.

BRIEVEN

Corruptie is er ook bij andere dan de VVD

Michel van Hulten betoogt dat de verdenkingen van corruptie tegen de Roermondse wethouder Van Rey in een patroon passen (Opinie, 22 oktober). Zijn oproep om corruptie serieuzer te nemen dan wij nu doen en een inventarisatie te maken van alles wat de afgelopen jaren op dat gebied in het openbaar bestuur fout ging, kan ik van harte ondersteunen. Corruptie is een taboe en voor politieke partijen een non-issue.

Storend is het gemak waarmee Van Hulten de bal bij de VVD neerlegt, onwetenschappelijk bovendien en pikant als voormalig links politicus. Er zijn vele linkse politici in binnen- en buitenland die in de fout gaan, variërend van corruptie tot machtsmisbruik, verkeerde declaraties en salarissen boven de Balkenendenorm. Corruptie is van alle tijden en heeft natuurlijk geen directe relatie met iemands politieke kleur, maar met macht. Niet voor niets is 'macht corrumpeert' een oud gezegde. (Voor de goede orde: ik ben al jaren een trouwe D66-aanhanger.)

GERARD GEURTJENS
Delft

Kweek je eigen wortelen met fosfor uit afval

Gerben-Jan Gerbrandy kaart terecht het probleem aan van de wereldwijd schaarser wordende grondstoffen (Opinie, 22 oktober), maar waarom worden die grondstoffen schaarser? Europa gaat onzorgvuldig om met grondstoffen en gooit ze na gebruik achteloos weg. Zolang dit zo blijft, is de EU internationaal geen geloofwaardige gesprekspartner.

Dit gaat niet alleen om industriële grondstoffen, zoals voor mobiele telefoons; ook grondstoffen die bouwstoffen van het leven zijn, worden verkwanseld. Het meest urgent is fosfor – zonder fosfor geen voedsel, geen mensen, geen leven. Na consumptie komt het in mest, gft en menselijke excreten. Helaas worden poep en gft nu als afval behandeld.

Je kunt niet naar het hamsteren van grondstoffen door anderen wijzen als je zelf grootschalig grondstoffen importeert en vervolgens verkwanselt. Gelukkig zijn er volop initiatieven en technologieën om fosfor terug te winnen uit afval. De EU en de Nederlandse overheid moeten regelen dat wet- en regelgeving en ongecoördineerde milieusubsidies deze initiatieven niet langer belemmeren. Bedrijven moeten zorgdragen voor schone en gescheiden afvalstromen. En u thuis? Gft composteren en eigen worteltjes kweken is een prachtige start!

LAURA DE LANDGRAAF, ANIEK IVENS EN ANNET WESTHOEK
Nationale DenkTank 2012

Man, plas toch zittend

Al jaren probeer ik de cultuur van zittend plassen (Opinie, 22 oktober) in te voeren, zonder succes. Mannen plassen vrijwel niet zittend. Ik heb in mijn wc maandenlang een briefje gehad met het verzoek zittend te plassen. Waarschijnlijk zijn mannen hier nooit op ingegaan. De meeste mannen ervaren zittend plassen als onmannelijk.

Ik stel een verplichting van en controle op het zittend plassen voor. Bovendien stel ik voor dat het Aziatisch of Turkse toilet wordt ingevoerd in Nederland. Dit is een toiletbidet met een voorziening die je anus na het poepen schoonmaakt met een gerichte en ferme waterstraal.

DICK BORSTLAP
Rolde

Door betere organisatie kan kinderopvang goedkoper

Er is meer markt, er zijn meer regels en ook nog hogere kosten in de kinderopvang. Laat de overheid kiezen, vindt Jacqueline Rutjens.

In Nederland financiert de overheid de kinderopvang sinds 2005 via de vraagkant – de ouder. Voor die tijd was de kinderopvang grotendeels aanbodgefinancierd en konden ouders een deel van de kosten declareren bij hun werkgever.

Het financieren van de vraagkant leidde tot meer vraag en tot meer en beter aanbod. Het Nederlandse model was voor veel landen aantrekkelijk bij een terugtrekkende overheid en meer markt. Nu kijkt men internationaal met verbijstering naar wat er gebeurt in Nederland.

Bij de vraagfinanciering wordt uitgegaan van een uurprijs per opvangplaats. Die is van 2002 tot 2012 gestegen met 44 procent. De prijs per dag is in tien jaar met 60 procent gestegen. Dit komt doordat de opvangorganisaties het aantal uren per dag uitbreidden tot elf en twaalf uur en doordat ze 52 weken per jaar in rekening brachten. Ter vergelijking: de inflatie in Nederland bedroeg in dezelfde periode 21 procent.

Deze ontwikkeling is vaak gebracht als uitbreiding van de dienstverlening. Dit is deels ook gebeurd, maar de ontwikkeling komt in werkelijkheid voort uit het beleid om de overheidsbijdrage per uur te bevriezen. Kinderopvangorganisaties zeiden dit soms openlijk: „Door de uitbreiding van het aantal uren betaalt u meer per maand, maar u krijgt ook meer terug van de overheid, waardoor het voor u netto goedkoper wordt."

De overheid reageert zoals je mag verwachten. We houden de vraagfinanciering in stand, maar de bijdrage per uur stijgt niet. Hierdoor stijgt de uurprijs in die periode ook nauwelijks, maar er komen wel extra regels om in aanmerking te komen voor een bijdrage, en we bezuinigingen op de inkomensafhankelijke bijdrage voor de rijkeren. De bezuiniging wordt dus gehaald. Verder zoeken de markt en de ouders het maar uit. Er is immers sprake van vraag en aanbod. Cijfers over het niet echt in gevaar brengen van de arbeidsparticipatie van vrouwen als er wordt bezuinigd wekken verbazing, maar helpen het beleid.

Een renderende bezettingsgraad is nu een uitzondering

Bij het gebruik van de kinderopvang valt een aantal dingen op. Ten eerste wordt er nauwelijks nog een renderende bezettingsgraad gehaald. De feitelijke bezetting is nog lager dan het aantal verkochte plaatsen voor kinderen. De meeste kinderen gaan immers hooguit negen uur per dag naar de opvang en zeker drie tot vier weken per jaar op vakantie.

We hebben dus een systeem dat niet het echte, maar het papieren gebruik bekostigt. Je zou dan denken dat kinderopvangcentra standaard rekening houden met de lagere feitelijke bezetting, maar de kwaliteitsesen maken het lastig om flexibel te werken. Dit geldt vooral voor kinderopvang en in mindere mate voor de buitenschoolse opvang. Kortom: we hebben een systeem van vraagfinanciering en marktwerking, maar regelen het dan landelijk dicht.

Waarom is kinderopvang in Duitsland goedkoper? Dit komt doordat hij via het aanbod wordt gefinancierd en wordt gereguleerd door de overheid. Ouders betalen een lager bedrag, met minder flexibiliteit. Centra zijn slechts negen uur open en zijn gesloten in de zomer en kerstvakantie. De kwaliteit wordt beoordeeld op basis van een meerdaagse inspectie van het centrum, niet een ingewikkeld rekenkundig model waarmee het aantal kinderen per medewerker op elke minuut van de dag wordt berekend. Maatschappelijke stichtingen voeren het overheidsbeleid uit. Australië kwam deels terug van vraagfinanciering en kent een gecombineerd model, na nationalisering van de grootste kinderopvangorganisatie, iets wat we in Nederland moesten doen met een bank.

De regering moet kiezen.

Of kinderopvang is vraaggefinancierd en overheid, branche en ouders trekken zich terug, behoudens de kwaliteit van medewerkers, algemene voorwaarden en veiligheid van de kinderen. Ouders kunnen dan kiezen voor uiteenlopende vormen van opvang. Regels dat gastouders alleen maar op het woonadres opvang mogen bieden, zijn gekmakend.

Of de kinderopvang wordt weer grotendeels aanbodgefinancierd en de 'markt' beperkt zich tot uitvoering in een paar varianten. Wat Nederland vooral niet moet doen, is de bezuinigingen in deze vorm laten doorgaan. Het jaar 2013 moet worden gebruikt om de kinderopvang te herstructureren en weer gezond te laten worden. Het gaat om kinderen die goede opvang verdienen en ouders die in de knel komen bij het combineren van arbeid en zorg.

Jacqueline Rutjens is ouder in de kinderopvang en lid van de landelijke geschillencommissie kinderopvang.

CORRECTIES EN AANVULLINGEN

Brian van der Bol

Bij het artikel *'Spuiforum niet voor de happy few'* (25 oktober, Cultureel Supplement, pagina 7) ontbreekt de auteursnaam. Het is geschreven door Brian van der Bol.

Tijd voor een Nederlandse Lente

Terwijl de blanke, goed opgeleide vrouw in Nederland genoegen neemt met een parttime baan en hierdoor de top zelden bereikt, werken jonge vrouwen met niet-westerse roots zich snel een weg naar boven. Tijd voor een gekleurde emancipatiegolf, betoogt Monique Samuel.

Vanavond wordt voor de tweede maal de kleurrijke lijst gepresenteerd in het MC Theater in Amsterdam. Deze lijst, die als tegenhanger dient van de overwegend blanke *Opzij* top-100, toont niet alleen dat Nederland zowel onder vrouwen als mannen enorm veel onderschat talent en potentieel kent, maar ook dat dit talent vaak met een kleur, en soms met een hoofddoek, door het leven gaat. Terwijl de Hollandse Vinexvrouw vooral druk is met zichzelf, maakt de jonge allochtone generatie een opmerkelijke opmars. Het wordt tijd voor een nieuwe emancipatiegolf in Nederland.

De bevordering van emancipatie is sinds jaar en dag een belangrijk speerpunt van de Nederlandse overheid. Het ministerie van Buitenlandse Zaken heeft tal van potjes om de positie van vrouwen buiten de grenzen te verbeteren. De nadruk op externe emancipatie is mooi, maar ook misleidend. Vrouwenrechten worden nog steeds voornamelijk geassocieerd met ontwikkelingshulp. Gebrekkige emancipatie blijft hierdoor een 'buitenlands' fenomeen. Maar terwijl Afrikaanse zakenvrouwen zich een weg naar boven werken en al eeuwenlang de ruggengraat van de samenleving vormen en Arabische vrouwen zich laten horen via sociale media en zo de gendersegregatie van binnenuit verbreken, verdwijnt de hoog opgeleide jonge Vinexvrouw tussen bijkeuken en sportschool.

Het lijkt wel of de generatie van de powervrouw niet verder komt dan de Nina Brinken en Neelie Kroesen, rechtse blanke zakentycoons die zich op Merkeliaanse wijze een weg door de mannenwereld van het grote geld en de vuile politiek weten te banen. Zie ook de vertrouwde namen op de Opzij top-100. Eng vind ik ze. Onsympathiek ook. Maar ze staan tenminste wel hun mannetje. Wanneer gaan de overige vrouwen van Nederland nu eens hun vrouwtje staan?

Tijdens mijn onderzoek naar het moderne Midden-Oosten werd ik als jonge vrouw vaak op zeer persoonlijke wijze geconfronteerd met de vele beperkingen die Arabische vrouwen dagelijks worden opgelegd. Tegelijkertijd zag ik een vechtlust en kracht bij deze vrouwen die de meeste Hollandse vrouwen vreemd is. Die andere kant durven media en politici ons niet te laten zien. Die is te confronterend. Liever lezen we over gesluierde vrouwen die geen auto mogen rijden, dan over jonge zakenvrouwen met grote zonnebrillen op (waarbij velen van ons voor het gemak vergeten dat zodra er in Nederland een man in de auto stapt de vrouw ook prompt het stuur uit handen geeft). Zo ligt de arbeidsparticipatie in het snel ontwikkelende koninkrijk Jordanië het hoogst onder vrouwen boven de veertig, staat Egypte in de top van landen met de meeste vrouwelijke bloggers en behoren Libanese vrouwen tot de hoogst opgeleiden ter wereld. Leg dat naast de arbeidsparticipatie of het maatschappelijke engagement van Nederlandse vrouwen en je voelt de pijn. De Nederlandse vrouw fietst in de sportschool of shopt met vriendinnen, laat haar man, vriend of rijke minnaar in haar onderhoud voorzien en heeft een parttime baantje voor de gezelligheid. Ze hebben niets te klagen, hoogstens veel te zeuren.

Intussen neemt het aantal vrouwen in de Tweede Kamer gestaag af en is de opmars van vrouwen bij de overheid gestagneerd, zo bleek uit recent onderzoek van *de Volkskrant*. Het eerdergenoemde ministerie van Buitenlandse Zaken blijft een blank mannelijk bolwerk. Om nog maar te zwijgen over het kabinet-Rutte I dat het blankste, mannelijkste en oudste kabinet in jaren was.

Ook met het aantal vrouwen in de top van het bedrijfsleven wil het niet vlotten. Zo meldde Opzij eind 2011 dat het nog zeker 28 jaar zou duren voordat 30 procent van de top in Nederland uit vrouwen zal bestaan. Van de 716 zittende bestuurders en commissarissen waren slechts 66 vrouw. Nederland glijdt steeds verder af op de internationale gender-gap index. Dit heeft voor een deel met de onwil van mannen te maken om vrouwen op hoge functies te zetten of zelf parttime te werken. Het grootste probleem ligt echter bij de Nederlandse vrouw zelf, die weliswaar veel beter vertegenwoordigd is in het hoger onderwijs maar na haar studie liever tijd voor man, kinderen en hobby's vrijmaakt en het vooral te druk heeft met zichzelf.

Het is frappant dat in een macholand als Spanje een hoogzwangere vrouwelijke minister van Defensie het defilé af kan nemen terwijl in Nederland vrouwen niet verder komen dan staatssecretaris van gezondheidszorg. Het is verbijsterend dat een 'bananenrepubliek' als Burkina Faso een vrouwelijke president kan hebben terwijl in Nederland partijen amper een vrouwelijke lijststrekker naar voren durven te schuiven omdat ze (terecht?) vrezen voor zetelverlies.

Gelukkig zijn er ook positieve ontwikkelingen in Nederland. Jonge vrouwen met niet-westerse roots werken zich razendsnel een weg naar boven. Terwijl hun broers en neven niet veel verder komen dan het mbo, gebruiken deze meiden het Nederlandse onderwijs als een springplank naar de top. Onder geen enkele groep neemt het aantal universitair geschoolden vrouwen zo snel toe als onder Marokkaanse meisjes. Deze powervrouwen studeren niet om daarna door hun man in een flatje met schotelantenne te worden weggemoffeld, maar om daadwerkelijk als vrije en zelfstandige vrouwen hun levensstandaard te verbeteren en een bijdrage te kunnen leveren aan de Nederlandse maatschappij. Ze komen van ver maar zullen nog veel verder gaan om zich voor eens en altijd aan hun marginale positie te onttrekken en zich krachtig te profileren. Dit zijn vrouwen met een *bite*.

Er zijn vele jonge verrassende ijzersterke talentvolle vrouwen die tot dusver veelal worden genegeerd door de Nederlandse politiek, de media en het zure feministische establishment, maar evengoed deze samenleving opschudden en hopelijk uit haar comateuze toestand doen ontwaken. De kleurrijke lijst met 100 krachtige, sterke, en unieke vrouwen vormt slechts het topje van de zandduin waarvan de vele korreltjes opstuiven, uit elkaar dwarrelen en op de stromen van een warme Zuiderwind door het land waaien. Laat die koude in zichzelf gekeerde ijsberg maar smelten. Nederland snakt naar lente in de polder.

Illustratie Arcadio Esquivel

Monique Samuel is een Egyptisch-Nederlandse politicoloog en auteur van *Mozaïek van de Revolutie – een kijkje achter de voordeur van mijn nieuwe Midden-Oosten*, dat is verschenen bij uitgeverij De Geus.